

31.1.2002

126/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Lea Haapkylä

NEUVONTA OPINTOTUEN SAAMISEN EDELLYTYKSISTÄ

1

KIRJOITUS

Arvostelitte 17.1.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kirjoituksessa Helsingin yliopiston opintotukilautakunnan menettelyä opintotukeanne koskevassa asiassa.

Kerrotte saaneenne 2.11.1999 Helsingin yliopiston opintotukilautakunnalta kirjeen, jossa Teitä pyydettiin tekemään selkoa opintojenne edistymisestä. Olitte lukuvuonna 1998 - 1999 suorittanut 26 opintoviikkoa, minkä olisi Teidän mielestänne pitänyt olla riittävä opintosuoritusten määrä. Opintotukilautakunnasta puhelimitse saamanne tiedon mukaan opintoviikkomääränne kuitenkin alittui 1,5 opintoviikolla vaadituista 2,5 opintoviikoista tukikuukautta kohden. Ette ollut kertomanne mukaan aikaisemmin saanut tietoa kyseisestä vaatimuksesta.

Arvostelette opintotukilautakunnan menettelyä sen johdosta, että vaatimus on mielestänne kaavamainen. Esimerkiksi oikeustieteellisessä tiedekunnassa on suuria ja laajoja tenttikokonaisuuksia, minkä johdosta opintosuorituksia ei aina kerry riittävästi. Ehdoton 2,5 opintoviikon tulkintasääntö loukkaa näkemyksenne mukaan hallitusmuodon 5 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta minkä johdosta sitä ei pitäisi hallitusmuodon 92 §:n 2 momentin mukaan soveltaa.

Tuotte epäkohtana esiin myös sen, että 2,5 opintoviikon vaatimuksesta ei ole mainintaa opintotukipäätöksessä. Kiinnitätte vielä huomiota siihen, että olitte suorittanut kahden viimeisen lukuvuoden aikana yhteensä 57 opintoviikkoa, joten kysymys ei voinut olla opintotukiasetuksen 4 §:ssä tarkoitetusta opintojen laiminlyönnistä tai viivästymisestä.

Opintotukenne lakkautettiin 1.2.2000 lähtien opintotukilautakunnan 11.1.2000 antamalla päätöksellä.

Pyysitte oikeusasiamiehen toimenpiteitä asiassa.

2

SELVITYS

Helsingin yliopiston opintotukilautakunta antoi 15.3.2000 siltä pyydetyn lausunnon. Toimititte 15.9.2000 oikeusasiamiehen kansliaan vastineenne opintotukilautakunnan antamaan lausuntoon.

Opintotukilautakunta toimitti kansliaani vielä asiakirjaselvitystä sekä selvitystä Helsingin yliopiston nykyisistä ja vuonna 1998 käytössä olleista kotisivuista. Pyysin asiakirjaselvitystä myös opetusministeriöstä.

3 RATKAISU

3.1 Opintotuen lakkauttaminen

Helsingin yliopiston opintotukilautakunta antoi 5.1.2000 opintotukenne lakkauttamista koskevassa asiassa päätöksen. Sen perusteluissa todettiin, että Teillä ei ollut oikeutta opintotukeen, koska siihenastista opinnoissa edistymistänne ei voitu pitää riittävänä. Päätökseen oli lisäksi merkitty, että opintotuki voidaan jälleen myöntää, kun Teillä on esittää vähintään 10 opintoviikkoa lähimmältä lukukaudelta.

Opintotukilain (65/94) 7 §:n mukaan korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada enintään 70 kuukaudeksi. Lain 9 §:n mukaan korkeakoulussa on opintotukilautakunta, jonka tehtävänä on määritellä kutakin tutkintoa varten opintojen päätoimisen harjoittamisen ja opinnoissa edistymisen yleiset arviointiperusteet asianomaisessa oppilaitoksessa. Opintotukiasetuksen (260/94, muut. 401/98) 4 §:n mukaan opintojen edistymistä ei pidetä riittävänä, jos opiskelija laiminlyö opintojaan tai hänen edistymisensä opinnoissa on viivästynyt siten, että hänen päätoiminen opiskeluaikansa tulee olennaisesti ylittämään opintotukilain 7 §:ssä tarkoitetun ajan. Opetusministeriö voi antaa asiasta ohjeita.

Opetusministeriö antoi 6.7.1999 ohjeet opintojen riittävästä edistymisestä myönnettäessä opintotukea korkeakouluopiskelijoille. Ohjeissa määritellään opiskelijalta edellytettävä opintojen edistymisen vähimmäistaso. Opintotukilautakuntien tulee ottaa ohjeet huomioon vahvistaessaan opintotukilain 9 §:n nojalla korkeakoulu- ja tutkinto kohtaisia opinnoissa edistymisen yleisiä arviointiperusteita. Ohjeet tulivat voimaan 1.8.1999.

Ohjeiden mukaan yliopistossa opiskelijan voidaan katsoa suoriutuvan opinnoistaan opintotukilain 7 §:ssä tarkoitetussa ajassa silloin, kun hänellä on opintosuorituksia keskimäärin kolme opintoviikkoa tukikuukautta kohti. Opintotukilautakunta vahvistaa opintoviikkomäärän, joka opiskelijalta edellytetään arvioitaessa, voiko hän suoriutua opinnoistaan opintotukilain 7 §:ssä tarkoitetussa ajassa. Arvioinnin perusteena tulee käyttää sekä edellisen lukuvuoden että opiskelijan koko opiskeluajan opintosuorituksia. Riittävän opintosuoritusten määrän tulee ohjeiden mukaan olla keskimäärin vähintään 2,5 opintoviikkoa tukikuukautta kohti.

Helsingin yliopiston opintotukilautakunta hyväksyi 14.9.1999 lukuvuoden 1998 -1999 opintojen edistymisenseurannassa noudatettavat menettelytapaohjeet. Niiden mukaan opintotuki lakkautettiin pääsääntöisesti 1.2.2000 lukien, jos opiskelijalla oli keskimäärin vähemmän kuin 2,5 opintoviikon laajuiset opintosuoritukset tukikuukautta kohden lukuvuonna 1998 - 1999. Ohjeiden mukaan opintotukea ei kuitenkaan lakkautettu, jos opiskelija esitti, että hänellä oli koko opiskeluajaltaan 31.7.1999 mennessä keskimäärin vähintään 2,5 opintoviikon laajuiset tutkintoon liittyvät opintosuoritukset tukikuukautta kohden taikka vähintään 10 opintoviikon laajuiset tutkintoon liittyvät suoritukset syyslukukaudelta 1999. Vastaavanlaiset menettelytapaohjeet oli vahvistettu myös 21.8.1998.

Mitä tulee opintotukenne lakkauttamiseen, totean ensiksi, että vaatimus, jonka mukaan opiskelijan tulee suorittaa keskimäärin vähintään 2,5 opintoviikon laajuiset opintosuoritukset tukikuukautta kohden, perustuu opetusministeriön antamiin ohjeisiin ja Helsingin yliopiston opintotukilautakunnan hyväksymiin menettelytapaohjeisiin. Näkemykseni mukaan niillä pyritään yhdenmukaistamaan ratkaisukäytäntöä ja siten kohtelemaan opintotuen saajia tasavertaisesti. Kiinnitän lisäksi huomiota siihen, että ohjeissa on otettu huomioon laajempikin tarkastelujakso: opintotukea ei lakkauteta, jos opiskelijan koko opiskeluaajan suoritukset ovat keskimäärin vähintään 2,5 opintoviikkoa tukikuukautta kohden.

Katson, että opintotukilautakunta on ratkaissut opintotukenne lakkauttamista koskevan asian sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan nojalla. Asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että opintotukilautakunta olisi ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin tai muutoinkaan menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä.

Kiinnitän vielä huomiota siihen, että opintotukilautakunta antoi 14.1.2000 asiassanne uuden päätöksen, jolla oikaistiin lautakunnan 5.1.2000 antamaa päätöstä eduksenne 1.2.2000 alkaen. Teille siis myönnettiin opintorahaa ja asumislisää 1.2.2000 alkaen.

3.2

Hyvä hallinto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Saman säännöksen 2 momentissa todetaan lisäksi, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Hyvää hallintoa koskevat perustuslain perusoikeussäännökset ovat laajentaneet hallintomenettelylain mukaista neuvontavelvollisuutta viranomaisen palveluperiaatetta yleisemmin ilmentäväksi säännökseksi.

Opintotukilautakunnan hyväksymät lukuvuoden 1998 - 1999 opintojen edistymisen seurannassa noudatettavat menettelytapaohjeet olivat pääpiirteittäin samanlaiset kuin edellisenä vuonna vahvistetut ohjeet. Ne olivat hyväksymispäätöksen jälkeen saatavissa opintotukilautakunnasta, minkä lisäksi opinnoissa edistymisen edellytykset olivat saadun selvityksen mukaan jo vuonna 1998 nähtävillä sekä Helsingin yliopiston että Kansaneläkelaitoksen kotisivuilla.

Opiskelijoille ilmoitetaan opintotukilautakunnan selvityksen mukaan opintojen edistymisen seurannasta muun muassa opintotukipäätöksissä. Teille ilmoitettiin 28.10.1998 annetussa päätöksessä kuitenkin ainoastaan se, että opintotuen jatkuvan maksamisen edellytyksenä on opinnoissa edistyminen, jota valvotaan vuosittain.

Olen useassa eri yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien on annettava asiakkaille asianmukaisella tavalla neuvontaa. Se kuuluu hyvän hallinnon perusteisiin, jotka on kirjattu sekä perustuslakiin että hallintomenettelylakiin. Näkemykseni mukaan viranomaisten tulisi näin ollen antaa neuvontaa myös etuuden myöntämisen edellytyksistä.

Katson, että hyvän hallinnon mukaista olisi ollut liittää Teidän opintotukipäätökseenne maininta siitä, mistä opiskelija saa tietoa opinnoissa edistymisen edellytyksistä. Opintotukilautakunnasta saadun

tiedon mukaan asiantila on sikäli korjaantunut, että päätöksissä on nykyisin viittaus Kansaneläkelaitoksen kotisivuihin, joista saa tietoa opintotuesta.

4

JOHTOPÄÄTÖS

Edellä kerrotun perusteella katson, että Helsingin yliopiston opintotukilautakunta ei ole toiminut opintotukiasiassanne lainvastaisesti tai velvollisuuksiaan laiminlyöden. Kiinnitän kuitenkin opintotukilautakunnan huomiota siihen, että asiakkaalle tulee antaa riittävästi neuvontaa opintotuen saamisen edellytyksistä.

Pahoittelen sitä, että asianne käsittely on kanteluiden suuresta määrästä johtuen kestänyt kauan.

Kirjoituksen liitteet palautetaan ja jäljennös Helsingin yliopiston opintotukilautakunnan 15.3.2000 antamasta lausunnosta oheistetaan.